

Однос водича и групе

ПЛАНИНАРСКИ САВЕЗ СРБИЈЕ
ВОДИЧКА СЛУЖБА

ОДНОС ВОДИЧА И ГРУПЕ

Наставни материјал намењен стручном оспособљавању стручњака у планинарском спорту

Приредио:

Исо Планић

Суботица

2016.

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	2
ОДНОС ВОДИЧА И ГРУПЕ	3
ВОДИЧ И ВОЂА	3
КОМУНИКАЦИЈА ВОДИЧА СА ГРУПОМ	3
Понашање и ауторитет водича	3
Очекивање чланова групе од водича	4
Информисање чланова групе	4
Представљање групи	4
Вештина комуникације	4
Решавање проблема у групи	5
После вођења	6
Вођење деце	6

Однос водича и групе

Водич и вођа

Комуникација водича са групом

Свакој организованој планинарској акцији је потребан добар вођа – али стил и начин вођења тима варира зависно од тога о каквој се акцији ради. Сасвим је другачије водити искусне другове планинаре на сунчани викенд са успоном на Фрушку гору, него организовати технички компликован успон са планинарима који се међусобно не познају и први пут иду на захтеван врх. Приликом реализовања једноставних успона и пешачења код којих нема знатних ризика у одређеним ситуацијама постоје услови за дуже разговоре и договоре. Под тим околностима у процес одлучивања можемо укључити већи број чланова групе, тада нема потребе за испољавањем ауторитарног приступа. Код захтевних успона и у ситуацијама са повећаним ризиком често нема довољно времена за дуге разговоре и расправе. У тим ситуацијама водич мора испољити особине вође и на себе преузети одговорност доношења одлука. Способност сталоженог и прецизног управљања кризним ситуацијама је једна од најзначајнијих особина доброг водича. За стицање наведене способности од непроцењивог је значаја познавања процедура и њихово увежбавање до аутоматизма.

Вођа је неко ко има посебну одговорност за организовање успона и доношење одлука у ходу. Зависно од састава тима, организација ће бити у распону од строго формалне до практично невидљиве. Међутим, у сваком случају се морају обављати одређене функције. Избор вође може потећи од организатора акције или спонтано од самих учесника, али чињеница је да неко мора бити вођа.

Мале, неформалне групе у акцијама које нису у календару клубова често не бирају посебног вођу. Свако се осећа одговорним за организацију, поделу задатака и учвршћивање компактности тима. Сваки члан зна шта они други раде, тако да координација не представља проблем. Организатор успона, или најискуснији планинар у тиму може бити тактички признат за вођу групе, али он не треба да се понаша превише ауторитативно.

Са друге стране, од клуба организоване и велике групе не бирају вођу међу собом. Чланови такве групе не могу сви знати шта други раде, тако да неко мора бити главни организатор, макар само зато да се не превиди неки битан детаљ. Великим групама такође може бити важно да се изгради тимски дух, зато што се чланови екипе највероватније неће сви познавати. За припрему захтевних акција организују се посебне припремне туре ради формирања кохерентне групе и стварања тимског духа.

Понашање и ауторитет водича

Да би човек могао управљати групом, чланови групе треба да имају поверење у њега. Поверење се стиче квалитетним радом и људским, мирним, разборитим приступом у комуникацији са људима. Ако покажете да владате ситуацијом, чланови групе ће развити поверење у вашу способност владања ситуацијом у сложеним околностима. Ауторитет у групи треба започети успостављати одмах на почетку задавањем јасних правила понашања. Ако водич не успостави ауторитет (право да одређује правила која треба уважавати) касније када то буде потребно, неће моћи задавати правила и управљати групом. Поверење се губи безобразним понашањем, вређањем, омаловажавањем, викањем, строгим заповедањем и доношењем неразборитих одлука. Изгубљено поверење не може се у потпуности вратити.

Очекивање чланова групе од водича

Члан групе очекује од водича да уместо њега учини све што је потребно да би се он осећао пријатно. Понекад то није могуће остварити јер појединци у групи имају претерана очекивања и зато што група не може функционисати по моделу слободне воље у смислу да не може свако у потпуности радити оно шта хоће. Члан од водича очекује јасна и благовремена упутства, очекује да уместо њега брине о оријентацији, сатници, временским приликама, динамици кретања и занимљивостима које се могу видети на путу као и свим другим појединостима туре. Водич ће погрешити ако пропусти да од самог почетка започне комуникацију као вођа са групом, ако само хода на челу колоне.

Информисање чланова групе

Потребно је чланове групе обавестити о очекиваним тешкоћама, времену поласка, дужини ходања, предвиђеним паузама и другим практичним информацијама о предстојећој акцији. Информације пружајте благовремено, немојте дозволити да чланови групе буду изненађени због активности коју започињете. Најавите завршетак паузе тако што ћете гласно рећи "Полазак за два минута!" и слично.

Представљање групе

Изводи се непосредним обраћањем: "Добар дан. Ја сам... (име и презиме), члан сам... (клуб). Данас ћу бити ваш водич (време трајања, паузе, посебности на стази...). Моји помоћни водичи су... (они подижу руку). Ја ћу бити на челу групе, на средини... а на зачелу... Имате ли сви одговарајућу опрему: ... воду, храну? Молим да се не одвајате из колоне, а ако вам било шта затреба или вас занима слободно нам се обратите". За време представљања помоћници пребројавају и прегледају чланове групе (опремљеност, причвршћеност опреме и др.).

Вештина комуникације

Изаберите место за обраћање. Станите на место на којем сте свима видљиви. Ако сте на отвореном терену станите тако да сунце сија водичу у лице, а не члановима групе.

Нека ваша упутства буду јасна и кратка. Размислите које поруке желите дати приликом обраћања. Припремите се за обраћање, планирајте шта ћете рећи на ком месту.

Пажња коју имате приликом обраћања траје кратко, до две минуте, укупно око 20-ак реченица. Обраћања на терену не би требала трајати дуже од тога. Најважније поруке изнесите одмах, на почетку обраћања. Дугачко обраћање је већини заморно и одбојно.

Говорите гласно и јасно. Говор "у браду" разумеју само они који су вам близу.

Испричајте по неку легенду, анегдоту, занимљивост, пример.

Инсистирајте да комуникација са члановима групе буде двосмерна: Питајте их јесу ли спремни, јесу ли задовољни, имају ли проблеме, можете ли им помоћи, имају ли каквих питања и слично. Ако питањима не тражите повратну информацију од чланова групе, ваше обраћање групи је само монолог. Ако не слушате шта вам људи имају рећи, лишавате себе важних информација које вам могу помоћи у вођењу.

Гледајте људима у очи и пратите њихове реакције док говорите. Када видите да нису сконцентрисани, завршите своје обраћање.

Насмешите се. Делује мотивишуће.

Честитајте људима на успесима. Свако воли чути похвалу, то повољно утиче на мотивацију. Не претерујте при томе, не подгревајте нереална стремљења.

Невербална комуникација укључује и гласовне и негласовне аспекте понашања које се одвија у социјалној интеракцији. Основна функција језика је преношење апстрактних идеја, док невербалном комуникацијом преносимо емоционална стања и ставове и регулишемо међуљудску интеракцију.

Главни канали невербалне комуникације су визуелна комуникација (гледање, контакт очима, и виђење), израз лица, говор тела, (додир, држање тела, гестови рукама, климање главом), лични простор, приказивање себе и парајезик. Промене у висини гласа и завршетак реченице, оклевање при спонтаном говору такође спадају у облике невербалне комуникације. Климање главом говорник схвата као одобравање, доказано је да због одобравајућег климања главом излагања говорника трају и до трећине времена дуже него у ситауцијама када слушалац не клима главом. Колико пута вам се десило да главом климате желећи да дате знак говорнику да сте га разумели и да нема потребе да продубљује излагање, а да он ипак наставља са причом?

Као вођа групе обраћајте пажњу на уобичајене невербалне поруке ваших чланова групе. Биће вам од помоћи када због јаког ветра, плјуска, мећаве, умора и других околности нећете моћи да водите разговор. Ако добро познајете ваше супењаче већ према њиховом понашању (невербалној комуникацији) знаћете како су расположени и који их проблеми муче.

Невербална комуникација је важан начин размене информација често искреније и тачније преноси информације од вербалне комуникације. Зато се немојте обраћати људима са прекрштеним рукама на грудима, то је одбрамбени знак оних који су затворени за примање информација. Не стављајте руке у џепове, то указује на незаинтересованост. Водите рачуна да својим изгледом и ставом, стањем своје опреме и уредношћу шаљете поруку члановима групе о вашој посвећености, доследности и спремности да ствари доведете до краја.

Отворено признајте грешку када је начините. Признање ослањује поверење у вас више него одбрамбени став којим браните своју непогрешивост. Преузимање одговорности за сопствену грешку је израз храбрости.

Не претерујте са изношењем својих проблема и дилема. Не извињавајте се унапред за невоље које се нису још догодиле. Ако сте задовољни и позитивни тај осећај ће група делити са вама. Делујете ли нервозно, узнемиреност се може пренети на групу. Задатак водича је да решава проблеме а не да их набраја и прави.

Решавање проблема у групи

Способност "бројања до десет" је веома важна за сваког вођу, спречава исхитрено реаговање. Затим, када дође тренутак за реакцију, активност треба да је усмерена ка решавању проблема. Ако је у прилици, водич треба да бира место, време и начин решавања проблема.

Разговор о проблему у групи није пријатан ни водичу ни члановима групе, али је једини исправни поступак за његово успешно решавање. Да би комуникација била здрава водич треба да говори одмерено, јасно, без повишених тонова, увреда и уцена.

Водич може конфликт који настаје у групи решавати на два начина:

Обраћањем целој групи – јавно свима објаснити уочени проблем, избегавајући именоване (прозивање) појединаца који су изазвали конфликт. Водич износи проблем, реторички предлаже решења и тражи од целе групе да се понаша онако како се очекује. Такво обраћање је једносмерно и у њему нема простора за расправу (препирку).

Индивидуалним разговором – насамом са појединцем или са неколико појединаца који су директни учесници конфликтне ситуације. Овакав приступ омогућава двосмерну

Однос водича и групе

комуникацију тако да прозвани појединац може изнети своје виђење проблема и сл. За успешно решавање проблема потребно је да водич слуша и уважава другу страну.

Осим разговором проблеми који настају током вођења групе морају се решавати и конкретним деловањем водича, понекад, због хитности и без много објашњавања. Тада, у сложеној ситуацији водич долази у ситуацију да своја знања, разборитост и рутину стави на крајња искушења. Способност контроле самог себе и групе се у тим моментима ставља на пробу. Управљање кризним ситуацијама од водича захтева пуну концентрацију, пуно познавање струке и рутину која се стиче небројеним понављањем прописаних процедура.

После вођења

Захвалите сарадницима који су вам помагали у акцији (возачу аутобуса, помоћницима, домаћинима у дому и сл.).

Анализирајте своју акцију вођења. Размислите шта је било добро, а шта је могло бити боље. При томе се не оптерећујте лошим оценама. Да бисте следећи пут у сличним приликама били успешнији, често је довољно бити свестан начињених грешака и пропуста. Не заборавите да саставите извештај. Акција није готова оног тренутка када сте се са члановима групе растали на станици већ оног момента када је опрема враћена на њено место у исправном стању, када су извештаји поднети, фотографије прослеђене члановима групе...

Вођење деце

Деца су углавном разиграна и непажљива, али су посебно заинтересована за све што доживљавају као игру и забаву. Њихова пажња траје краће и површнија је него код одраслих, али су по правилу до пубертета спремнија да од одраслих прихватају упутства и да се подвргну ауторитету старијих. У пубертету почињу одбијати ауторитет одраслих, поготово дечаца, што битно отежава функционисање групе. Постоје битне разлике у вођењу групе састављене од деце предшколског узраста, деце узраста од седам до десет година (нижи разреди основне школе), деце узраста од 11 до 14 година (узраст виших разреда основне школе) и деце узраста од 15 до 18 година (средња школа). Млађу децу одликује већа уједначеност физичких способности и спремност за прихватање ауторитета водича. Што су деца млађа, мање су и њихове психомоторичке способности и план акције мора бити унапред прилагођен тој чињеници. Код најмлађих категорија не треба тежити резултатима већ треба акције планирати тако да деца заволе планинарење и све што им оно пружа. И треба имати на уму да деца на планинарењу уче и многе друге за живот веома важне вештине као што су намештање кревета као и да на планинарењу усвајају обрасце понашања. Важније је научити их да се смеће које су направили током акције носи до корпе за отпатке или контејнера него како се зове врх на који се пењу. Старија деца и средњошколци често у планинарским акцијама учествују као комплетна одељења из школских клубова и треба имати на уму да се у том узрасту њихове психомоторичке особине веома разликују. У том узрасту нека деца постају врхунски спортисти, док су неки њихови вршњаци одустали од сваке физичке активности. Приликом вођења таквих група веома је тешко очувати компактност колоне уколико водич на време не постигне договор и не наметне правила кретања у групи. Препоруке за успешан рад са децом:

Улога наставника је незаменљива у раду са децом јер деца на посебан начин прихватају особе које су им препознатљиве као део васпитно-образовног система. За успех сарадње планинарског клуба и школе потребно је да планинарство у школи промовише наставник (учитељ, професор).

Развијати ауторитет код деце је потребно од првог контакта са децом иначе водич неће моћи контролисати ситуацију. Ауторитет се развија дефинисањем јасних и конкретних правила понашања.

Однос водича и групе

Мотивисати децу најбоље можемо ако им задамо конкретне задатке. Нпр. док ходамо једном поверимо топографску карту, другом компас, трећег задужимо за праћење маркација, четвртог за бригу да нико не иде испред водича, петом дамо ГПС пријемник и сл. Када падне заинтересованост за задатке, заменимо им улоге или се може почети играти нека игра (нпр. водич замисли једну реч, каже прво или прва два слова и последње слово, а остали погађају коју је реч замислио). На свакој паузи може се испричати по нека анегдота, кратка прича или се могу изложити неке интересантне информације. Уопштено, деца су више од одраслих за планинарење мотивисана дружењем.

Децу млађег узраста није упутно укључивати у захтевне акције прилагођене одраслима, али је могуће одрасле укључити у акције намењене деци. Родитељи се не морају посебно бринути о деци током акције али ће сами успоставити међусобна познанства, више ће бринути да укључе своју децу у планинарске активности у школи или у планинарском клубу.

Као и наставници и родитељи могу бити ангажовани као помоћници водичу.

Не треба заборавити да је писмена сагласност родитеља правни предуслов за вођење деце.

И на крају треба имати на уму да се осећај задовољства реализованом планинарском акцијом темељи на разлици између доживљеног и очекиваног.

Приредио:
Исо Планић
Јул 2016.